

Motion till riksdagen 2012/13:So501

av **Cristina Husmark Pehrsson (M)**

Nordisk äldrepenng

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att se över möjligheten att införa en "nordisk äldrepenng" som säkerställer att äldre personer med vård- och omsorgsbehov fritt kan välja äldreboende inom Norden samt att förtydliga och utveckla de oklarheter som i dag finns i den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster.

Motivering

Vem avgör egentligen vad som är välfärd och kvalitet för en äldre person? Är det möjligheten att ta sig en nubble till maten, eller är det att få bo närmare familj och hemtrakter?

Införandet av lagen om valfrihetssystem (LOV) har inneburit att hemtjänst och äldreboenden utvecklats och i mycket högre grad anpassats efter de boendes individuella behov och önskemål. Nyföretagandet inom välfärdssektorn har ökat med runt 30 procent i kommunerna och ca 25 procent inom landstingen. Två av tre kommuner som infört LOV menar att det har haft en positiv inverkan på småföretagandet i kommunen. Lagen har även inneburit en tydlig jämställdhetsvinst, då en stor majoritet av företagen drivs av kvinnor.

Men LOV bör inte stanna vid nationsgränser. Om människor på allvar ska få valfrihet i välfärden bör äldre även fritt kunna välja boende även i annat nordiskt land. Många nordbor har flyttat mellan våra länder för att bo och arbeta och har ibland blivit bofasta i ett annat nordiskt land än hemlandet. Med ökat omsorgsbehov finns en önskan från många att åter knyta kontakten med sitt gamla hemland.

Under Nordiska rådets session på Island i mars 2012 diskuterades välfärdens utmaningar och möjligheter. En del av diskussionen berörde just hur situationen för äldre ser ut i Norden. Dagens flyttströmmar mellan våra nordiska länder gör att det finns ett behov hos äldre att tillbringa sin ålderdom i

Fel! Okänt namn på

sitt hemland. Det är fullt naturligt att längta efter närhet till släkt och vänner, till sitt modersmål och sina hemtrakter när man börjar bli äldre.

På sessionen beslutades att ”uppmuntra äldres mobilitet i de nordiska länderna genom ökat arrangemang av fritt val inom hälsa och vård, både inom och mellan de nordiska länderna”. För att följa den vilja som finns hos de nordiska parlamentarikerna bör därför ett förslag om en nordisk äldrepeng snarast bli verklighet.

Sedan länge är det även känt att personer med annat modersmål än exempelvis svenska ofta tappar sitt andra språk (svenskan) vid ålderdom, stroke eller demens. En demenssjuk äldre riskerar att hamna i en dubbelt utsatt situation i ordinärt eller särskilt boende om insatserna inte ges av personal som pratar samma språk. Det finns även en tendens till ofrivillig isolering eller ensamhet p.g.a. språksvårigheter. Redan idag finns det äldreboenden i Sverige som har exempelvis finska som huvudspråk och äldreboenden i Finland som har svenska som huvudspråk. Det kan med fördel utvecklas till att omfatta även andra länder.

Idag är flytt mellan äldreboenden i olika länder delvis reglerat i den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Det är dock oklart hur artikel 9 i denna tillämpas i praktiken. Det är exempelvis otydligt i vilken mån man bedömer att en persons livssituation förbättras, vilket den idag måste göra för att den äldre ska få byta land. Flytten får idag dock inte innebära att den äldre får bättre behandling eller vård. Men det svåraste är kanske att det råder ovisshet i hur berörda myndigheter ska använda sig av konventionen. Det finns ingen reglering för hur avtalen myndigheterna emellan ska utformas och inte heller den nationella utgiftsfördelningen.

Enligt den nordiska konventionen artikel 7 kan inte heller, under alla omständigheter, en hemsändning ske, om en nordisk medborgare under de sista tre åren varit lagligen bosatt i ett annat land. Hur denna reglering tolkas i realiteten är också höljt i dunkel. Likaså bör behörighetsutvidgningen framgå tydligare.

Införande av en äldrepeng skulle förbättra den enskilde individens möjlighet att påverka sin situation på äldre dagar, ty när de ekonomiska medlen följer den som är i behov av vård får den enskilde också ett reellt inflytande över sitt liv. Valfriheten öppnar för en mängd olika omsorgsgivare som förmår att tillföra varje enskild människa med behov av omsorg ett mervärde. Möjligheten till att välja boende bör inte stanna vid nationsgränser. I ett allt mer globaliserat och integrerat Norden borde det vara en naturlig följd att fritt kunna välja äldreboende mellan de nordiska länderna.

Att fritt kunna välja äldreboende i hela Norden skulle även bidra till ett mer öppet och samarbetsvilligt Norden med ett rörligare näringsliv samt en större och mer dynamisk marknad. Men också trygghet och mening till de äldre som får chans till ett boende nära släkt och hemtrakter, där man kan prata sitt modersmål. Ett nordiskt äldrepengssystem stimulerar givetvis tillkomsten av nya ålderdomshem drivna av kooperativ, föreningar, ideella organisationer och privata bolag i hela Norden.

Fel! Okänt namn på

En äldrepolitisk reform, värd namnet, måste göra det möjligt för morgondagens seniorer att redan nu kunna påverka var och hur de vill bo och leva också när de är i behov av vård och omsorg.

Stockholm den 24 september 2012

Cristina Husmark Pehrsson (M)